

LISTA BOLILOR PROFESIONALE – INSTRUMENTUL DE SUPRAVEGHERE ÎN DOMENIUL SĂNĂTĂȚII OCUPAȚIONALE

THE LIST OF PROFESSIONAL DISEASES - AS AN OCCUPATIONAL HEALTH SURVEILLANCE TOOL

Alina Ferdohleb^{1,2}, dr. în șt. med., conf. univ., **Vladimir Bebîh**², dr. în șt. med., conf. cerc.

¹ *Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, Catedra de Management și Psihologie*

² *Centru Național de Sănătate Publică, laboratorul st. Sănătatea ocupațională*

Rezumat

Articolul prezintă argumentele în necesitatea și importanța utilizării *Listei bolilor profesionale* recomandate de Organizația Internațională a Muncii (OIM), revizuirea – 2010. Acest instrument recomandat în Convenția nr. 155/1981 a OIM, cuprinde și instrumentul de supraveghere în domeniul sănătății ocupaționale, implementat la nivel internațional. În ultima revizuire a acestuia au fost incluse noi patologii legate de factorii ergonomici, riscuri psiho-emoționale și stres ocupațional. Acest instrument de sănătate ocupațională oferă un cadru bine definit pentru diagnosticarea și clasificarea bolilor profesionale în conformitate cu standardele internaționale. Alinierea documentației naționale la cea europeană va spori calitatea serviciilor de sănătate ocupațională furnizate și va duce la o monitorizare fiabilă a sănătății angajaților.

Cuvinte cheie: Lista bolilor profesionale, Organizația Internațională a Muncii, Organizația Internațională a Sănătății, Clasificatorul Internațional al Maladiilor, Sănătatea ocupațională.

Summary

The article brings out arguments that support the importance and the necessity of using the International Labor Organization's (ILO) *List of Professional Diseases* (revised 2010). This instrument recommended by the ILO Convention No. 155 *Occupational Safety and Health Convention* (1981) includes the internationally implemented occupational health surveillance tool. The latest revision includes new pathologies related to ergonomic factors, psychosocial risks and occupational stress. This occupational health tool provides a well-defined framework for the diagnosis and classification of occupational diseases according to international standards. Aligning the national documentation with the European one will increase the quality of the occupational health services provided and lead to reliable employees' health monitoring.

Key words: The list of professional diseases, International Labor Organization, World Health Organization, International Classification of Diseases, Occupational health.

Introducere. Persoanele economic active își petrec aproximativ o treime din timpul lor la locul de muncă. Condițiile de muncă joacă un rol semnificativ asupra stării de sănătate ale angajatului. În cazurile bune, acestea asigură oportunitatea de dezvoltare personală, creșterea nivelului social-profesional și oferă protecție de riscuri ocupaționale. Pe de altă parte, tot ele contribuie indirect și direct la îmbunătățirea relațiilor sociale, stima de sine și la dezvoltarea efectelor benefice pentru starea de sănătate.

Sănătatea lucrătorilor este o condiție esențială pentru venitul familiei, productivitatea, dezvoltarea economică. Riscurile pentru sănătate la mediul de muncă (*temperaturile înalte sau joase, zgomot, praf, substanțe chimice periculoase, proces automatizat monoton non-securizat, riscuri psiho-sociale, stres ocupațional etc.*) cauzează boli profesionale și agravează alte probleme de sănătate ale muncitorului. Așadar, menținerea și recăpătarea capacității de muncă este unul din obiectivele de bază ale serviciilor în domeniul sănătății ocupaționale.

Servicii specializate în domeniul sănătății ocupaționale sunt disponibile doar pentru 15% din lucrătorii din întreaga lume. Iar, în contextul actualei crize globale a șomajului, din ce în ce

mai mulți oameni caută un loc de muncă în sectorul informal, în care nu au nici un fel de acoperire de asigurare sau servicii de sănătate la locul de muncă.

Bolile profesionale sunt cauza multor suferințe și pierderi în domeniul muncii. Cu toate acestea, spre deosebire de accidente produse la locul de muncă, bolile profesionale rămân practic nesesizate. Anual, din cauza acestora, decedază de șase ori mai multe persoane decât în urma accidentelor la locul de muncă.

Problemele de sănătate legate de muncă ale angajaților se estimează la nivel global cu 4-6% din Produsul Național Brut din economia țării. Pe de altă parte, activități de prevenire ale dezvoltării bolilor la muncitorii în domeniul sănătății ocupaționale de bază, costă în mediu în jur de 18 până la 60 de dolari SUA pentru un lucrător. Organizația Mondială a Sănătății (OMS) menționează, că din 6300 de decese care au loc în fiecare zi la locul de muncă, 5500 sunt din cauzate de afecțiunilor legate de mediul ocupațional. Estimările Organizației Internaționale a Muncii și Organizației Mondiale a Sănătății sunt următoarele: decese cauzate de boli profesionale sunt 86% (2,02 milioane) de cazuri și decese cauzate de accidente de muncă – 14% (321.000 de mii) de cazuri.

În procesul activității umane există o interacțiune a mediului de muncă și muncitorului. Progresul tehnico-științific și schimbările social-organizatorice la locul de muncă, ca urmare a globalizării rapide, sunt urmate de apariția noilor riscuri profesionale. Factorii nocivi, ocupaționali contribuie la dezvoltarea bolilor profesionale și bolilor legate de profesie.

Materiale și metode. În această lucrare a fost utilizată metodologia studiului complex de fezabilitate, cu transpunerea în limbaj a noțiunilor de plan de acțiuni, și cu oferirea informațiilor necesare pentru descrierea proiectului în domeniul sănătății și securității ocupaționale. Se cunoaște că studii de fezabilitate sunt centrate în jurul analizei cost-beneficiu. În realitate, studiul de fezabilitate și analiză cost-beneficiu sunt două noțiuni care se suprapun în foarte mare măsură. Cercetarea s-a realizat prin etape consecutive și a cuprins perioada anilor 1996-2017. Volumul eșantionului de studii a fost reprezentativ cantitativ și calitativ [1, 10, 11, 14, 15, 16].

În calitate de obiecte ale cercetării au servit documentele, acte normative în domeniul sănătății ocupaționale: Lista bolilor profesionale (CIM-IX) al RM; Lista bolilor profesionale (anul 2016) al RM; Lista bolilor profesionale a României, Ucrainei, Bielorusiei și Rusiei; Lista bolilor profesionale (revizuirea – 2002) a OIM; Lista bolilor profesionale (revizuirea – 2010) a Organizației Internaționale a Muncii în limba engleză, rusă, franceză și spaniolă.

Traducerea și adaptarea (după principiul revizuirii – 2002) a fost realizată în cadrul laboratorului științific „Sănătatea ocupațională” al Centrului Național de Sănătate Publică.

Rezultate. În Republica Moldova responsabil pentru înregistrarea și comunicarea bolilor profesionale este Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale a Familiei, precum și a organelor de inspecție respective (Inspecția Muncii și Centrul Național de Sănătate Publică / Agenția Națională pentru Sănătate Publică). Sistemul existent în domeniul sănătății ocupaționale acoperă toate sectoarele de activitate economică, precum și toate întreprinderile. Cu toate acestea, persoanele angajate pe cont propriu / pe patent nu sunt cuprinse de acesta [6, 7].

Până la anul 2016, în baza acestui sistem a fost Lista națională a bolilor profesionale, care a fost aprobată de Ministerul Sănătății în 1993, și care a cuprins șapte categorii de boli profesionale: I) boli cauzate de factori chimici; II) boli cauzate de aerosoli industriali; III) boli cauzate de factori fizici; IV) boli care afectează sistemele de organe; V) boli cauzate de factori biologici; VI) alergii și VII) cancer profesional.

În anul 2016, a fost abrogată Lista națională a bolilor profesionale (revizia a IX-a), Anexa din ordinul MS nr. 257 din 08.11.93 „Despre perfecționarea serviciului de depistare, tratare și profilaxie a maladiilor profesionale în republică” din argumente, că 1) este depășită; 2) nu prevede toate etapele necesare la cercetarea circumstanțelor și cauzelor apariției bolilor (intoxicațiilor) profesionale; 3) lipsește monitorizarea stării de sănătate a persoanelor afectate de boli profesionale.

Astfel, Regulamentul sanitar privind modul de cercetare și stabilire a diagnosticului de boală (intoxicație) profesională, HG nr. 1282 din 29.11.2016, conține în Anexa nr. 1 – Lista nouă a bolilor profesionale elaborată în conformitate cu Clasificația Internațională a Maladiilor (revizia a X-a).

Așadar, *Lista bolilor profesionale* pentru fiecare țară este adaptată în funcție de condițiile naționale ale țării, dar, pentru

a simplifica raportarea la nivel european și a organizațiilor internaționale (OMS și OIM), este aprobată paralel și Lista bolilor profesionale recomandată de OIM (din Recomandare al Convenției nr. 155/1981).

Republica Moldova a aderat la Organizația Internațională a Muncii în 1994. Până în prezent, țara a ratificat 39 convenții ale OIM. Mai mult, Republica Moldova a ratificat Convenția nr. 155, privind Igiena și Securitatea Muncii din 1981 și Recomandările privind Securitatea și Sănătatea Ocupațională aferente acesteia (nr. 164), precum și Convenția OIM (nr. 187) privind cadrul de promovare a Securității și Sănătății Ocupaționale din 2006. În plus, RM a ratificat standardele internaționale majore în domeniul inspecției muncii, și anume: Convenția (nr. 81) privind Inspecția Muncii din 1947, Convenția (nr. 129) privind Inspecția Muncii în Agricultură din 1969, Protocolul din 1995 la Convenția privind Inspecția Muncii din 1947, precum și Convenția (nr. 150) privind Administrația Muncii din 1978. Recent, Republica Moldova a ratificat Convenția (nr. 160) privind statistica muncii, adoptată în 1985.

Menționăm, cu regret, Regulamentul Sanitar privind modul de cercetare și stabilire a diagnosticului de boală (intoxicație) profesională, HG nr. 1282 din 29.11.2016, *nu a cuprins și nu a aprobat* și Lista bolilor profesionale recomandată de către Organizația Internațională a Muncii.

În luna mai 2010, la solicitarea Biroului Național de Statistică, unde expert al Departamentului de Statistică al Biroului Internațional al Muncii (Geneva) s-a efectuat o evaluare a sistemului statistic național în domeniul muncii, în raport cu prevederile Convenției nr. 160/1985. Evaluarea realizată a stabilit un nivel înalt de pregătire a Republicii Moldova pentru ratificarea Convenției, îndeosebi a articolelor 1-13 și 14(1). Aceste statistici se realizează de către Biroul Național de Statistică. S-a constatat, existența problemelor în raport cu statisticile prevăzute în două articole din Convenție, care, la moment, fie că nu se produc în țară, fie că se produc nu în volumul complet solicitat. Acestea sunt:

- *Articolul 14(2) cu privire la Statistica bolilor profesionale: Centrul Național de Sănătate Publică al Ministerului Sănătății / Agenția Națională pentru Sănătate Publică a Ministerului Sănătății, Familiei și Protecției Sociale / produce anumite statistici privind bolile profesionale. Totodată nu se cunoaște în ce măsură acestea corespund standardelor OIM.*

- *Articolul 15 cu privire la statistica conflictelor de muncă: în Moldova nu este în genere elaborat instrumentarul unor asemenea statistici și nu este luată decizia cine ar fi responsabil pentru producerea acestora.*

Organizația Internațională a Muncii (OIM) recomandă înregistrarea și supravegherea bolilor profesionale conform „Listei de boli profesionale” 2002 (nr. 194), adoptate la cea de-a 90-a sesiune a Conferinței de OIM. Comitetul care a fost înființat și încredințat pentru a lucra la Recomandarea nr. 194, a solicitat Organul de conducere al OIM pentru a actualiza lista bolilor profesionale.

Această nouă listă a bolilor profesionale reflectă evoluția de ultimă oră în identificarea și recunoașterea bolilor profesionale în lumea de azi. Lista indică în mod clar unde ar trebui să aibă loc prevenirea și protecția. Această listă a OIM reprezintă cel mai recent consens la nivel mondial privind bolile care sunt acceptate la nivel internațional ca provocate de muncă. Această listă poate servi drept model pentru stabilirea și revizuirea listelor naționale de boli profesionale. Populația activă a lumii și

familiiile acestora vor beneficia de această nouă listă.

Pe baza lucrărilor a două reuniuni de experți, organul de conducere al OIM a aprobat o nouă listă de boli profesionale la 25 martie 2010 în cursul celei de-a 307-a sesiuni. Această nouă listă înlocuiește cea precedentă din anexa la Recomandarea nr. 194 adoptată în 2002.

Noua listă cuprinde o serie de boli profesionale recunoscute pe plan internațional, de la boli provocate de agenți chimici, fizici și biologici până la boli respiratorii și de piele, tulburări musculo-scheletice și cancer la locul de muncă. Tulburările psihice și comportamentale au fost pentru prima dată incluse în mod specific în lista OIM, revizuirea 2010.

Articolele descrise permit **recunoașterea originii profesionale a bolilor** care nu sunt specificate în listă dacă se stabilește o legătură între expunerea la factorii de risc care decurg din activitățile de muncă și tulburările contractate de lucrător. Un alt punct avantajos este păstrarea confidențială a datelor, **privind problemele de sănătate** ale angajatului.

Lista bolilor profesionale conform Organizației Internationale a Muncii, (revizuirea – 2010) [5].

1. Boli profesionale cauzate de expunerea la agenții prezenți în mediul ocupațional sau produși în procesul tehnologic

1.1. Boli cauzate de agenți chimici:

- 1.1.1. Boli cauzate de beriliu sau compușii săi toxici
- 1.1.2. Boli cauzate de cadmiu sau compușii săi toxici
- 1.1.3. Boli cauzate de fosfor sau compușii săi toxici
- 1.1.4. Boli cauzate de crom sau compușii săi toxici
- 1.1.5. Boli cauzate de mangan sau compușii săi toxici
- 1.1.6. Boli cauzate de arsenic sau compușii săi toxici
- 1.1.7. Boli cauzate de mercur sau compușii săi toxici
- 1.1.8. Boli cauzate de plumb sau compușii săi toxici
- 1.1.9. Boli cauzate de fluor sau compușii săi toxici
- 1.1.10. Boli cauzate de sulfură de carbon
- 1.1.11. Boli cauzate de derivații halogenați toxici ai hidrocarburilor alifatică sau aromatică
- 1.1.12. Boli cauzate de benzen sau omologii lui toxici
- 1.1.13. Boli cauzate de nitro și aminoderivați toxici ai benzenului sau omologilor săi
- 1.1.14. Boli cauzate de nitroglicerină și alți esteri nitrici acizi
- 1.1.15. Boli cauzate de alcooli, glicoli, cetone
- 1.1.16. Boli cauzate de asfixiante: monoxid de carbon, acid cianhidric sau derivații lui toxici, hidrogen sulfurat
- 1.1.17. Boli cauzate de acrilonitril
- 1.1.18. Boli cauzate de oxizi de azot
- 1.1.19. Boli cauzate de vanadiu și compușii săi toxici
- 1.1.20. Boli cauzate de antimoniu și compușii săi toxici
- 1.1.21. Boli cauzate de hexan
- 1.1.22. Boli ale dinților cauzate de acizi minerali
- 1.1.23. Boli cauzate de agenți farmaceutici
- 1.1.24. Boli cauzate de nichel sau compușii săi
- 1.1.25. Boli cauzate de thaliu sau compușii săi
- 1.1.26. Boli cauzate de osmiu sau compușii săi
- 1.1.27. Boli cauzate de seleniu sau compușii săi
- 1.1.28. Boli cauzate de cupru sau compușii săi
- 1.1.29. Boli cauzate de platină sau compușii săi
- 1.1.30. Boli cauzate de staniu sau compușii săi

- 1.1.31. Boli cauzate de zinc sau compușii săi
- 1.1.32. Boli cauzate de ozon, fosgen
- 1.1.33. Boli cauzate de substanțe iritante: benzochinonă și alți iritanți ai corneei
- 1.1.34. Boli cauzate de amoniac
- 1.1.35. Boli cauzate de izocianati
- 1.1.36. Boli cauzate de pesticide
- 1.1.37. Boli cauzate de oxizi de sulf
- 1.1.38. Boli cauzate de solvenți organici
- 1.1.39. Boli cauzate de latex sau produsele care conțin latex
- 1.1.40. Boli cauzate de clor
- 1.1.41. Boli cauzate de orice alți agenți chimici la locul de muncă, care nu sunt menționați în punctele precedente, dacă a fost stabilită științific sau determinată prin metode compatibile cu condițiile și practicile naționale, expunerea la acești agenți chimici, care rezultă din activitățile profesionale și boala (bolile) pe care muncitorul suferă

1.2. Boli cauzate de agenți fizici:

- 1.2.1. Deficitul auditiv cauzat de zgomot
- 1.2.2. Boli cauzate de vibrații (afecțiuni ale mușchilor, tendoanelor, oaselor, articulațiilor, ale vaselor sanguine periferice sau ale nervilor periferici)
- 1.2.3. Boli cauzate de aer comprimat sau decomprimat
- 1.2.4. Boli cauzate de radiații ionizante
- 1.2.5. Boli cauzate de radiații optice (ultraviolete, lumină vizibilă, infraroșu) inclusiv cu laser
- 1.2.6. Boli cauzate de expunerea la temperaturi extreme
- 1.2.7. Boli cauzate de alți agenți fizici la locul de muncă care nu sunt menționați la punctele precedente, în care o legătură directă este stabilită științific sau determinată prin metode adecvate condițiilor și practicilor naționale, între expunerea la acești agenți fizici, care rezultă din activitățile de muncă și boala (bolile) contractate de lucrător

1.3. Boli cauzate de agenți biologici:

- 1.3.1. Bruceloză
- 1.3.2. Virușii hepatitei
- 1.3.3. Virusul imunodeficienței umane (HIV)
- 1.3.4. Tetanosul
- 1.3.5. Tuberculoză
- 1.3.6. Sindroame toxice sau inflamatorii asociate cu contaminații bacterieni sau fungali
- 1.3.7. Antrax
- 1.3.8. Leptospiroza
- 1.3.9. Boli cauzate de alți agenți biologici la locul de muncă care nu sunt menționați la punctele precedente, în cazul în care o legătură directă este stabilită științific sau determinată prin metode adecvate condițiilor și practicilor naționale între expunerea la acești agenți biologici ca urmare a activităților de lucru și boala (bolile) contractate de lucrător

2. Boli sistemice definite după organul țintă:

2.1. Boli respiratorii profesionale:

- 2.1.1. Pneumoconioze cauzate de pulberi minerale fibrogene (silicoză, antraco-silicoză, azbestoză)
- 2.1.2. Silicotuberculoză
- 2.1.3. Pneumoconioze cauzate de pulberi minerale non-fibrogene
- 2.1.4. Sideroză
- 2.1.5. Afecțiuni bronhopulmonare cauzate de pulberi ale

metalelor dure

2.1.6. Afecțiuni bronhopulmonare cauzate de pulberi de bumbac, in, cânepă sau sisal (bisinoza)

2.1.7. Astmul bronșic profesional cauzat de agenții sensibilizanti sau iritanți recunoscuți ca implicați în procesul tehnologic

2.1.8. Alveolita alergică extrinsecă cauzată de inhalarea pulberilor organice, cu anumite diferențe cu legislația națională

2.1.9. Afecțiuni pulmonare obstructive cronice

2.1.10. Afecțiuni pulmonare cauzate de aluminiu

2.1.11. Afecțiuni ale căilor respiratorii superioare, cauzate de agenții sensibilizanti sau iritanți recunoscuți ca implicați în procesul tehnologic

2.1.12. Alte afecțiuni respiratorii care nu sunt menționate la punctele precedente, în cazul în care o legătură directă este stabilită științific sau determinată prin metode adecvate condițiilor și practicilor naționale, între expunerea la factorii de risc care decurg din activitățile de muncă și boala (bolile) contractată de lucrător

2.2. Boli de piele:

2.2.1. Dermatoza alergică de contact și urticaria de contact provocate de agenți alergeni cunoscuți care nu sunt incluse în alte puncte

2.2.2. Dermatoze de contact iritante cauzate de agenți iritanți cunoscuți care nu sunt incluse în alte puncte

2.2.3. Vitiligo cauzată de alți agenți recunoscuți provenind din activități de muncă care nu sunt incluse în alte puncte

2.2.4. Alte afecțiuni ale pielii cauzate de agenți fizici, chimici sau biologici la locul de muncă care nu sunt incluse în alte puncte în care o legătură directă este stabilită științific sau determinată prin metode adecvate condițiilor și practicilor naționale între expunerea la factorii de risc care rezultă din activitățile de lucru și pielea boala (bolile) contractată de lucrător

2.3. Afecțiuni musculo-scheletale:

2.3.1. Tenosinovite stiloide radiale din cauza mișcărilor repetitive, eforturilor forțate și pozițiilor extreme ale încheieturii mâinii

2.3.2. Tenosinovite cronice ale mâinii și încheieturii mâinii din cauza mișcărilor repetitive,

eforturilor forțate și pozițiilor extreme ale încheieturii mâinii

2.3.3. Bursita de olecran din cauza presiunii prelungite pe regiunea cotului

2.3.4. Bursita prepatelară ca urmare a poziției îndelungate în genunchi

2.3.5. Epicondilita cauzată de mișcări repetitive, eforturi de intensitate maximă

2.3.6. Leziuni de menisc ca urmare a poziției îndelungate de lucru într-un genunchi sau ghemuit

2.3.7. Sindromul de tunel carpian datorită perioadelor lungi de muncă forțată repetitivă, lucrări care implică vibrații, poziții extreme ale încheieturii mâinii sau o combinație a celor trei

2.3.8. Alte afecțiuni musculo-scheletice care nu sunt menționate la punctele precedente, în cazul în care o legătură directă este stabilită științific sau determinată prin metode adecvate condițiilor și practicilor naționale, între expunerea la factorii de risc care rezultă din activitățile de lucru și tulburarea (bolile) musculo-scheletice contractate de lucrător

2.4. Tulburări mentale și de comportament:

2.4.1. Tulburarea de stres post traumatic

2.4.2. Alte tulburări mentale sau comportamentale care nu sunt menționate la punctul precedent în care o legătură directă este stabilită științific sau determinată prin metode adecvate condițiilor și practicilor naționale între expunerea la factorii de risc care decurg din muncă

3. Cancer profesional:

3.1. Cancerul cauzat de următorii agenți:

3.1.1. Azbest

3.1.2. Benzidină și sărurile sale

3.1.3. Eter biclorometilic

3.1.4. Compuși crom VI

3.1.5. Gudroane de cărbune, gudron de gudron sau ghivece

3.1.6. Beta-naftilamina

3.1.7. Clorură de vinil

3.1.8. Benzen

3.1.9. Toxici nitro- și aminoderivați ai benzenului sau omologilor săi

3.1.10. Radiațiilor ionizante

3.1.11. Gudron, smoală, bitum, ulei mineral, antracen sau compuși, produse sau reziduuri acestor substanțe

3.1.12. Emisii de coxerie

3.1.13. Compuși ai nichelului

3.1.14. Pulberi de lemn

3.1.15. Arsenic și compuși săi

3.1.16. Beriliu și compuși săi

3.1.17. Cadmiul și compuși săi

3.1.18. Erionitul

3.1.19. Oxidul de etilenă

3.1.20. Hepatita Virală B (HBV) și virusul hepatitei C (HCV)

3.1.21. Cazurile de cancer cauzate de alți agenți la locul de muncă, care nu sunt menționați în punctele precedente, în care o legătură directă este stabilită științific sau determinată prin metode adecvate condițiilor și practicilor naționale între expunerea la acești agenți ca urmare a activităților de lucru și cancerul muncitorului

4. Alte boli :

4.1. Nistagmusul minerului

4.2. Alte boli specifice cauzate de ocupații sau procese care nu sunt menționate în această listă în cazul în care o legătură directă este stabilită științific sau determinată prin metode adecvate condițiilor și practicilor naționale între expunerea .

Experiența țărilor vecine și europene în domeniul sănătății ocupaționale a arătat necesitatea utilizării: *Lista bolilor profesionale* (după factori etiologici) a OIM și *Lista bolilor profesionale după datele clinico-diagnostice* [1, 17, 18, 20, 23].

Discuții generale. În anul fondării, Organizația Internațională a Muncii (1919) a recunoscut antraxul ca boală profesională. În Convenția nr. 18/1925 privind compensarea lucrătorilor, a fost aprobată prima *Listă* din trei boli *profesionale*. În urmare, Convenția nr. 42/1934 a revizuit Convenția nr. 18/1925 și a inclus zece *boli profesionale* în *listă*. Iar, Convenția nr. 121/1964 privind despăgubirile pentru prejudiciile cauzate la locul de muncă a fost suplimentară cu o *listă* nouă *de boli profesionale* atașată la Convenție, care a permis efectuarea modificărilor ulterioare în *listă*, fără revizuirea Convenției nr. 121/1964. Procesul de recunoaștere a bolii date ca profesionale și achitarea compensațiilor pentru ele este posibilă în cazul

prezenței unei liste naționale a bolilor profesionale și criteriilor de diagnostic bine stabilite. Pentru a ține pasul cu schimbările pe arena internațională și pentru a satisface cererea în creștere la materialele de referință internaționale, care reflectă situația actuală în domeniul muncii, OIM revizuieste periodic lista de boli profesionale [4, 8, 9].

Lista bolilor profesionale aprobată de către OIM în 1964, a fost actualizată de OIM în 1980, dar fără elaborarea noilor acte legislative. Versiunea următoare a *Listei* a apărut mai târziu, peste 22 ani, și reprezenta o Anexă la Recomandarea nr. 194 (2002), a OIM cu privire la lista bolilor profesionale, înregistrarea și notificarea accidentelor de muncă și bolilor profesionale, adoptată în cadrul Sesiunii a 90-a a Conferinței Organizației Internaționale a Muncii. Această Listă facilitează identificarea bolilor profesionale suspectate și ajută țările să ia măsuri preventive, pentru a duce o evidență și asigurarea despăgubirilor pentru lucrătorii afectați.

În anul 2002, în cadrul Conferinței generale a OIM s-a recomandat de a crea un Consiliu pentru elaborarea Recomandării nr. 194, cu scopul actualizării *listei de boli profesionale* anexate la această recomandare a Convenției nr. 155/1981. În continuare, două reuniuni ale experților (din anii 2005 și 2009) au stabilit *Lista nouă de boli profesionale*. Lista nouă a fost aprobată de către Consiliul de administrație, la Sesiunea 307 din 25 martie 2010. *Lista nouă de boli profesionale* înlocuiește *Lista* adoptată în 2002, care este anexat la Recomandarea 194 (2002) și poate fi numită, ca *Lista bolilor profesionale*, Revizuirea 2010. Această *listă* este concepută pentru a ajuta țările în prevenirea, înregistrarea, notificarea și, dacă este cazul, tratarea bolilor profesionale.

Lista nouă de boli profesionale reflectă evoluțiile recente în identificarea și recunoașterea patologiilor profesionale (*o serie de boli profesionale recunoscute pe plan internațional, de la bolile respiratorii și boli de piele, la afecțiuni musculo-scheletice și cancer cauzate de agenți chimici, fizici și biologici din mediul ocupațional*).

Important să menționăm, că la ultima revizuire a *Listei* în 2010, au fost incluse pentru prima dată *tulburările mintale și de comportament*, inclusiv tulburări de stres post-traumatic în mod expres au fost incluse, pentru prima dată în *Lista* a OIM. Acest lucru face posibilă recunoașterea bolilor profesionale și ale altor boli similare, în cazul în care expunerea la factorii de risc la locul de muncă și boli mintale sunt într-o relație directă, întemeiată prin cercetări științifice sau metode adecvat stabilite pentru condițiile și practicile naționale.

Lista are, de asemenea, puncte deschise în toate secțiunile, care se ocupă cu aceste boli. Ele permit recunoașterea originii profesionale a bolilor nespecificate în listă în cazul în care se stabilește o legătură între expunerea la factori de risc care rezultă din activitatea profesională și tulburările contractate de către lucrător.

Decizia de a include o boală profesională în *Lista* Organizației Internaționale a Muncii (OIM) reflectă cele mai bune hotărâri personale ale experților bazate pe cunoștințele și experiența proprie a lor. Când se propune pentru a fi inclusă o nouă boală în *Lista* Organizației Internaționale a Muncii, trebuie să fie dată o justificare. Această boală preferabil trebuie inclusă în listele naționale de boli profesionale ce au fost aplicate în practicile naționale cel puțin într-o țară.

Bolile profesionale ar trebui să fie recunoscute în așa fel încât persoanele afectate să fie compensate corespunzător și să

fie luate măsuri corespunzătoare pentru a îmbunătăți condițiile de lucru și să prevină recidivele. Factori fizici, chimici, biologici și psihologici noi, care afectează muncitorii, sunt identificați din ce în ce mai mult, și numărul de boli profesionale care sunt incluse în diverse scheme naționale de compensare a înregistrat o creștere constantă în ultimii ani. În acest cadru, este necesar de a revizui regulat lista bolilor profesionale și de a adăuga pe cele noi identificate cu scopul de a maximaliza efectivitatea strategiilor preventive și schemele de compensare adecvate.

Actualizarea *listei bolilor profesionale* este importantă pentru Organizația Mondială a Sănătății, deoarece are un rol important în îmbunătățirea sănătății publice, din acest motiv Organizația Mondială a Sănătății va continua să lucreze cu Organizația Internațională a Muncii cu privire la acest aspect.

Procesul de identificare a bolilor profesionale poate fi foarte complex, mai ales atunci când legătura dintre înrăutățirea stării de sănătate și expunere la factori de risc la locul de muncă este dificil de dovedit. Simptomele mai multor boli profesionale sunt extrem de eterogene, ceea ce face dificilă identificarea factorilor comuni de influență. Deosebirile fiziologice, genetice, vârstă și sex între indivizi, influențează manifestarea simptomatice și dezvoltarea patologiilor. Riscurile profesionale pot duce la o varietate mare de efecte negative asupra sănătății.

Pe de altă parte, boala poate să manifeste și să se dezvolte la mulți ani după ce un angajat a fost expus la un factor dăunător. Prin urmare, o altă problemă este că mulți lucrători nu asociază boala lor cu ultima activitate profesională. În mod similar lucrătorii medicali, care nu au beneficiat de formarea necesară în domeniul riscurilor profesionale și a bolilor profesionale, le este dificil să definească semnele principale ale unei boli profesionale, și factorii profesionali care determină sau nu o boală profesională.

Lista nouă a bolilor profesionale OIM (2010) include BP recunoscute la nivel mondial, de la boli legate de expunerea la factori fizici, chimici și biologici, precum și afecțiuni ale sistemului respirator, cutanate, musculo-scheletice și cancerul profesional. Așadar, *lista bolilor profesionale* (BP) s-a extins în mod semnificativ și include 40 de tipuri de intoxicații profesionale, inclusiv 9 noi prin acțiunea nichelului, platinei, izocianatilor amoniu, pesticide, oxizi de sulf, solvenți organici, latex, clor. *Lista* conține, de asemenea, și 6 *boli profesionale* provenite prin acțiunea factorilor fizici, inclusiv radiații optice, inclusiv cu laser, și 8 tipuri de *boli profesionale* provenite de la acțiunea factorilor biologici care, în versiunea veche a *listei*, nu au fost detaliate (bruceleză, hepatita virală, virusul imunodeficienței umane, tuberculoza etc.). Secțiunea de *cancer profesional*, a adăugat șase factori noi și conține acum douăzeci de boli.

Aplicarea în practica sănătății ocupaționale a *Listei de boli profesionale* (revizuită în 2010), va rezolva următoarele probleme principale:

- armonizarea actelor legislative în domeniul sănătății ocupaționale cu practica internațională prin abordarea *listei naționale* la lista de boli profesionale recomandată de OIM;
- unificarea abordărilor de sesizare, diagnosticare, supravegherea și prevenirea bolilor profesionale;
- îmbunătățirea procesului de diagnostic al cazurilor suspectate de boli profesionale, (în particular medicii specialiști din comisiile de examene medicale periodice);
- elaborarea standardelor/protocoalelor de sesizare și diagnosticare a bolilor profesionale;

- optimizarea sistemului de înregistrare și supraveghere a bolilor profesionale la toate nivelurile economice naționale, zonelor administrativ teritoriale și alte criterii;

- consolidarea responsabilității privind realizarea măsurilor de îmbunătățirea condițiilor de muncă și promovarea sănătății în rândul muncitorilor.

Multe țări ale UE utilizează *lista de boli profesionale* a OIM, ca o listă de bază a bolilor profesionale. Totodată, fiecare țară membru al OIM are drept să *elaboreze o listă de boli profesionale națională* cu revizuirea periodică acestora și actualizarea datelor. Așadar, criteriile principale care determină originea profesională a bolii sunt următoarele:

- existența unei legături de cauzalitate cu un anumit tip de impact;

- existența unei legături între mediul ocupațional specific și profesie;

- depășirea nivelului mediu al bolii (boala dată), într-un anumit grup de persoane profesional, comparativ cu populația generală.

La baza *ierarhizării listei bolilor profesionale* se poate folosi principiul etiologic / sistemic, care se bazează în principal pe acțiunea noxelor profesionale la unul sau mai multe sisteme ale organismului (de exemplu, *BP care afectează sistemul respirator, sistemului nervos, ale căilor urogenitale, cutanate, sânge etc.*). Principiul etiologic se bazează pe efectele diferitelor grupuri de factori dăunători: chimici, aerosoli industriali, fizici, legate de surmenaj și suprasolicitare fizică a organelor și sistemelor de organe, biologice.

Conform Organizației Mondiale a Sănătății, **Boală profesională** constituie afecțiune ai căror agenți etiologici specifici sunt prezenți la locul de muncă, asociați cu anumite procese industriale sau cu exercitarea unor profesii [1].

Conform definiției Organizației Internaționale a Muncii, **Boala profesională** este afecțiunea care se produce ca urmare a exercitării unei meserii sau ocupații cauzată de agenți nocivi fizici, chimici, biologici ori a riscurilor psiho-sociale caracteristice locului de muncă, precum și de suprasolicitare a diferitelor organe sau sisteme ale organismului, în procesul de muncă. (*Convenția privind Sănătatea și Securitatea la locul de muncă, 155, 1981*). **Boală legată de profesiune** este boală cu determinare multifactorială, la care unii factori determinanți sunt de natură profesională. **Factorii de risc** din mediul ocupațional reprezintă elementele care pot influența negativ starea de sănătate a lucrătorului care se clasifică în factori fizici, chimici, biologici, psihosociale și ergonomici [3].

Patologii profesionale, spre deosebire de alte discipline clinice, au o nuanță social pronunțată, deoarece constatarea relației de cauzalitate dintre schimbările în starea de sănătate a muncitorului, expunerea la riscurile profesionale presupune o compensație financiară pentru prejudiciile aduse sănătății sale. Factorii nocivi profesionali contribuie la dezvoltarea nu numai a bolilor profesionale, dar influențează și cursul bolilor comunitare, etiologic nelegate de mediul ocupațional și procesul de muncă. La rândul său, bolile comunitare influențează dezvoltarea, cursul și rezultatul bolilor profesionale.

În procesul activității umane, de regulă există o interacțiune a mediului ocupațional și organism. În același timp, omul modifică și adaptează mediul ocupațional la nevoile lui, mediul ocupațional, forma și conținutul lucrării, la rândul său, de multe ori, au un impact negativ asupra stării de sănătate psiho-

emoționale și fizice ale angajaților, cu scăderea capacității de muncă și a productivității.

Cu fiecare an tot mai mult se schimbă condițiile și natura muncii. O importanță mare o au noii factori de risc profesionali, crește valoarea industriilor high-tech (tehnologii înalte), legate cu dezvoltarea intensivă a tehnologiilor informaționale și comunicaționale, precum și utilizarea pe scară largă a produselor chimice de sintetice. Prezența factorilor nocivi noi la locul de muncă apar în legătură cu apariția noilor tehnologii, cum ar fi nanotehnologia și unele domenii din biotehnologie. În plus, în ultimul timp crește riscul tulburărilor psihice, cauzate de stres, creșterea volumului de muncă, și a cerințelor către angajat. La noile riscuri se referă condițiile precare ergonomice, acțiunea radiației electromagnetice și riscurile psihosociale. Riscurile legate de muncă există aproape în toate profesiile cu pericole tradiționale, continuând cu altele noi în curs de dezvoltare, cum ar substanțele chimice noi, factori de risc musculo-scheletici/ergonomici, stresul ocupațional și arderea profesională.

Riscul bolilor profesionale există în toate sectoarele economiei naționale, datorită prezenței unei game largi de factori nocivi. Cu toate acestea, o relație de cauzalitate între pericole produse de factori chimici, fizici, biologici, psiho-emoționali sau ergonomici și boli profesionale, nu sunt întotdeauna evidente.

Concluzia. Modificările condițiilor de muncă și conținutului muncii, gradului de pericolitate a factorilor mediului de muncă, reformele din sectorul sănătății, necesită schimbări în pregătirea și activitatea medicilor (specialiștilor în patologia profesională, medicilor care participă la examene medicale profilactice, specialiștilor în igiena muncii, medicilor de familie) în domeniul bolilor profesionale, patologiei generale, geneticii, imunologiei, secțiilor particulare ale medicinei clinice, privind crearea unor condiții sigure de muncă, precum și profilaxia bolilor legate de profesie.

Implementarea la nivel național a *Listei bolilor profesionale*, Revizuirea – 2010 a OIM paralel cu *Lista* nouă a *bolilor profesionale* din HG nr. 1282 din 29.11.2016 ca să rezolve probleme: de raportare a datelor la nivel internațional din partea Biroului Național de Statistică (Convenția nr. 160/1981); de afiliere a actelor legislative la nivel standardizat a OIM; de comparare a datelor cu țările vecine și țările economic dezvoltate; de supraveghere a factorilor și noxelor ocupaționale pentru muncitori; de păstrare/nedivulgare a datelor privind starea de sănătate a muncitorilor.

Determinarea, prin intermediul Listei bolilor profesionale, a legăturii dintre boală și procesul de muncă este importantă nu numai pentru decizia de a acorda compensații lucrătorilor vătămați, dar și pentru modificarea normelor igienice la locul de muncă și reducerea influenței factorilor de risc profesionali asupra organismului muncitorului, profilaxia și diagnosticarea precoce a bolilor profesionale. Cerințele de îmbunătățire continuă a securității muncii este o tendință globală, importanța căreia va fi numai în creștere. Ca urmare, apare o necesitate de transformare a igienei muncii și bolilor profesionale, din înțelegerea acestora anterioară, în sănătatea ocupațională/medicina ocupațională, care studiază relația om-muncă, adaptarea omului la muncă și adaptarea muncii la persoana care o efectuează. OMS a dat o definiție pentru sănătatea ocupațională: principala țintă a sănătății ocupaționale este promovarea și menținerea celui mai înalt grad de bunăstare fizică, psihică, spirituală și socială a tuturor angajaților, indiferent de meserie.

Bibliografia:

1. Cocărla Aristotel. Boala profesională. Considerații generale. În: *Medicină ocupațională*. Cluj-Napoca, 2009, p. 229-258.
2. Guvernul RM. Hotărâre nr. 1282 din 29.11.2016 pentru aprobarea Regulamentului sanitar privind modul de cercetare și stabilire a diagnosticului de boală (intoxicație) profesională. Disponibil la: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=367874>
3. International Labour Organization. Convenția privind Sănătatea și Securitatea la locul de muncă, 155, 1981. Disponibil la: http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_ILO_CODE:P155
4. International Labour Organization. List of occupational diseases (revised 2010) Identification and recognition of occupational diseases: Criteria for incorporating diseases in the ILO list of occupational diseases. International Labour Office. Geneva. 2009, 82 p.
5. International Labour Organization. List of occupational diseases (revised 2010). International Labour Office. Geneva. 2009, 8 p.
6. International Labour Organization. Ministry of Labour, Social Protection and Family of the Republic of Moldova. National study on the system for recording and notification of occupational accidents and diseases in the Republic of Moldova. Chisinau, 2012, 27 p. Disponibil la: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---safework/documents/publication/wcms_208214.pdf
7. International Labour Organization. Ministry of Labour, Social Protection and Family of the Republic of Moldova. National study on the system for recording and notification of occupational accidents and diseases in the Republic of Moldova. Chisinau, 2012. Disponibil la: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_protect/@protrav/@safework/documents/publication/wcms_208239.pdf
8. International Labour Organization. Report – Meeting of Experts on the on the Revision of the List of Occupational Diseases (Recommendation no. 194). International Labour Office. Geneva, 27–30 October 2009, 26 p.
9. International Labour Organization. Report. Meeting of experts on the revision of the list occupational diseases (Recommendation № 194), Geneva, 27–30 October 2009. Disponibil la: <http://www.ilo.org/safework/lang-en/index.htm>.
10. International Labour Organization. Studiul naționala privind sistemul de înregistrare și comunicare a accidentelor de munca și a bolilor profesionale în Republica Moldova. Chisinau, 2012, 30 p.
11. Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice din România. Inspecția Muncii. Stresul profesional o provocare colectivă. București, 2016, 64 p.
12. Parlamentul RM. Legea nr. 10 din 03.02.2009 privind supravegherea de stat a sănătății publice. Disponibil la: <http://lex.justice.md/md/331169/>
13. WHO. Protecting workers' health. Disponibil la: <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/protecting-workers'-health>
14. Басанець А., Луб'янова І., Тимошина Д. Професійна захворюваність в Україні. Охорона праці, 2008, № 10, с. 39–42.
15. Газимова В. Г., Рослая Н. А., Жовтяк Е. П., Рослый О. Ф. и др. Актуальные проблемы проведения предварительных, периодических и дополнительных медицинских осмотров, работающих во вредных и (или) опасных условиях труда в зависимости от факторов профессионального риска. Медицина труда и промышленная экология. 2007, № 3, с. 11-14.
16. Денисов Э. И., Мазитова Н., Шеметова М. В., и др. План действий МОТ (2010–2016 гг.) по охране и медицине труда и новый перечень профессиональных заболеваний. Медицина труда и промышленная экология. 2011, № 3, с. 7-10.
17. Измеров Н. Ф. Профессиональная патология: национальное руководство. М. ГЭОТАР-Медиа, 2001, 784 с.
18. Конвенции Международной организации труда. База данных международных трудовых стандартов ILOLEX. Disponibil la: <http://www.ilo.org/global/lang--en/index.htm>.
19. Кундиев Ю. И., Краснюк Е. П., Гвозденко Л. А., Ершова М. А. Состояние профессиональной заболеваемости в Украине на современном этапе. Врачебное дело. 1999, № 5, с. 146–149.
20. Кундієв Ю., Нагорна А., Чернюк В. Професійне здоров'я в Україні. Охорона праці. 2007, № 11, с. 37–40.
21. Кундієв Ю.І., Нагорна А.М. Професійна захворюваність в Україні у динаміці довгострокового спостереження. Укр. журн. з пробл. медицини праці. 2005, № 1, с. 3-10.
22. Международная организация труда. Вместе повысим культуру профилактики в охране труда. Всемирный День Охраны Труда 28 апреля 2015 г. Disponibil la: www.ilo.org/safeday
23. Орехова О. В., Павленко О. І. Проблеми гігієни праці та професійної патології в конвенціях і рекомендаціях Міжнародної організації праці. Український журнал з проблем медицини праці. 2014, 3(40), с. 73-82.
24. Охорона праці. Структура національної стратегії безпеки праці на 2011–2020 роки. 2011, № 3, с. 33–35.
25. Чернюк В. І., Вітте П. М. Оцінка ризиків здоров'ю та управління ними як проблема медицини праці. Укр. журн. з пробл. медицини праці. 2005, № 1, с. 47–53.